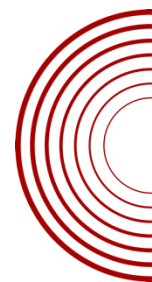

Kommunale helsetjenester til eldre

Presentasjon for pressen 09.06.2026

Kommunene sin avgjørende rolle for å møte den sterke økningen i antallet eldre, har vært tema i stortingsmeldinger og planer fra Helse- og omsorgsdepartementet siden 2006.

Siden da har det blitt 350 000 flere eldre over 67 år. En økning på 58 prosent. Allerede i 2033 vil tallet på eldre som er over 80 år ha økt med 50 prosent sammenlignet med 2024.

Dette er jo fantastisk. Tenk at så mange flere av oss får lov til å leve så lenge.

Dette har vi altså lenge visst. Likevel: Når Riksrevisjonen kommer med nye rapporter om temaet, kjennes det noen ganger som om realitetene ennå ikke har sunket helt inn. Det kan nesten virke som om man fortsatt tror at det er lenge til eldrebølgen kommer.

Men det stemmer altså ikke.
Eldrebølgen er her - nå.

Allerede i 2018
rapporterte Riksrevisjonen
at norske kommuner
ikke hadde tilstrekkelige
planer for å møte
utfordringene som økningen
i antall eldre medfører.

I 2022 fulgte vi
opp undersøkelsen.
Fortsatt var mye uklart.
Nå, fire år senere,
er vi her igjen
med en ny undersøkelse.

Hva er status i dag?

Som innledningen
vel kan antyde:
Norske kommuner er
ikke forberedt!

Riksrevisjonen har undersøkt
om kommunene
sørger for bærekraftige
helse- og omsorgstjenester
av god kvalitet til eldre.
Og om statlige myndigheter
legger til rette for dette.

Konklusjonene våre er klare:

- De kommunale helse- og omsorgstjenestene er i liten grad dimensjonert for å møte økningen i antallet eldre.
- Det er risiko for svikt i de kommunale helse- og omsorgstjenestene til eldre.

- Kommunene planlegger ikke systematisk for fremtiden.
- Selv om Helse- og omsorgsdepartementet har lagt fram mange stortingsmeldinger og satt i verk mange planer, har resultatene på området vært begrenset.
- Statlige helsemyndigheter har tatt i bruk mange virkemidler, men de mangler fortsatt nødvendig informasjon om kvaliteten i tjenestene.

Kommunenes plikt til å sørge for forsvarlige tjenester, stiller også krav om at de planlegger for fremtiden.

I arbeidet med denne undersøkelsen, har vi blant annet gått gjennom alle de relevante plandokumentene til et representativt utvalg på 60 kommuner.

I gjennomgangen har vi undersøkt status for tjenestene, blant annet nåværende andel eldre brukere, antall ansatte, institusjonsplasser og andre botilbud.

Vi har undersøkt hva de skriver om ventet befolkningsutvikling i årene framover,

framtidige behov
for ansatte,
kompetanse,
institusjonsplasser,
andre botilbud og tiltak
for å møte de
framtidige behovene.

For å kunne planlegge
for fremtiden
må man kjenne
status i dag.

Gjennomgangen viser
at 16 av de 60 kommunene,
altså nær hver
fjerde kommune,
ikke har noe omtale av
hvor stort det framtidige
behovet kommer til å bli
for sykehjemsplasser,
omsorgsbolig eller antall ansatte.

Bare to av de 60 kommunene
- og her får vi gi litt skryt
til Nome og Karmøy -
har tallfestet
hvor mange
institusjonsplasser,
alternative boformer for eldre
og hvor mange ansatte
de trenger lengre frem i tid.

Når vi spør kommunene
hva som er årsakene til
at de ikke har beregnet
det framtidige behovet
svarer de:

- At det er vanskelig
å beregne
- At de ikke har tid og ressurser
til å gjøre slike beregninger
- At det er vanskelig
å forutse hvordan

velferdsteknologi
vil påvirke behovet i fremtiden

- At det er vanskelig
å tolke data og statistikk
- Og at data og statistikk
ikke er tilgjengelig.

Når vi spør kommunene
om årsaker til
de manglende planene,
svarer 70 prosent
at de de ikke
har tid eller ressurser

Og en av tre svarer
at de mangler tilstrekkelig
kompetanse for planarbeid.

Men det er vel knapt
noen oppgave
som er viktigere
for kommunenes framtid,
enn at de er forberedt
på den kraftige økningen
i antall eldre
og utfordringene
dette vil føre med seg.

Når kommunene sier at de ikke
har tid eller ressurser
til å planlegge for sine
viktigste oppgaver,
har vi et problem.

Riksrevisjonen mener den
manglende planleggingen
kan få alvorlige konsekvenser
for innbyggerne, kommunene
og hele helse- og omsorgssektoren.

Gjennomgangen
av plandokumentene
viser videre at over halvparten

av kommunene ikke
planlegger å øke tallet
på sykehjemsplasser eller
omsorgsboliger.

Og at 45 av 60 kommuner
har eller kommer til å få
rekrutteringsutfordringer.

Dette gir et urovekkende bilde
av at svært mange kommuner
ikke er forberedt på å gi
nødvendige tjenester
til det økte antallet eldre.

Det er sjelden
vi snakker med
så store bokstaver som dette.
Men dette er alvorlig.
Jeg må innrømme
at jeg ble svært overrasket
da jeg så disse tallene.

Det kommunale selvstyret
gir kommunene stor frihet
til å innrette tjenestetilbudet
ut fra lokale forhold og prioriteringer,
men de må oppfylle kravene
som Stortinget har satt.

Samtidig har staten
ansvar for å gi kommunene
muligheten til
å løse oppgavene sine.

Og det mangler
ikke på forsøk i eldreomsorgen.

Undersøkelsen vår
viser at Helse- og
omsorgsdepartementet
har lagt fram mange
stortingsmeldinger
og satt i verk mange planer
på området.

Bare mellom 2018 og 2024
kom det hele sju
stortingsmeldinger
om kommunenes
helse- og omsorgstjenester.

Men resultatene
har vært begrenset.

Årsakene til det er
selvfølgelig sammensatte,
men en ting vi ser
er at de statlige myndighetene
fortsatt mangler
helt nødvendig informasjon
om kvaliteten på tjenestene
som leveres i kommunene.

Det er satt opp en del
indikatorer for å måle
kvaliteten på eldreomsorgen.

Men Helsedirektoratet
sier til oss at det er
vanskelig å utvikle
gode indikatorer.

Etter vår vurdering
gir ikke de nasjonale
kvalitetsindikatorene
god nok informasjon
om kvaliteten på
tjenestene til eldre.

Dette påpekte vi
allerede i 2018.
Også Helsetilsynet
konkluderte i 2025
at det finnes lite
nasjonal kunnskap
om kvaliteten på helsehjelpen
som blir gitt hjemme
hos eldre.

Når man ikke har
kunnskap om kvaliteten,
hvordan kan man da

iverksette treffsikre
tiltak for å sikre kvaliteten?

Vi konstaterer at Helse- og omsorgsdepartementet fremdeles mangler nødvendig informasjon om kvaliteten på kommunale helse- og omsorgstjenester til eldre.

Etter vår vurdering mangler derfor departementet viktig informasjon for å kunne utvikle treffsikre tiltak på nasjonalt nivå for å sikre at de nasjonale målene for helse- og omsorgstjenestene blir nådd.

Når undersøkelsen viser at kommunene selv mener de ikke har ressurser, tid eller kompetanse til å ivareta en av sine fremste oppgaver - så må statlige myndigheter spørre seg hvorfor de svært mange tiltakene som er satt i gang, ikke later til å ha ønsket effekt.

Helse- og omsorgsdepartementet har det øverste ansvaret for at befolkningen får gode og likeverdige helse- og omsorgstjenester.

Riksrevisjonen mener derfor det er kritikkverdig at Helse- og omsorgsdepartementet ikke har ettergått at kommunene er tilstrekkelig forberedt på utfordringene som følger av det økende antall eldre.

Vi skal ha bærekraftige helse- og omsorgstjenester av god kvalitet til eldre, også når det er blitt - og blir - mange flere eldre.

Det er sliter vi med å oppnå.

Det er bare noen uker siden sist jeg stod her og snakket om noe beslektet.

Da handlet undersøkelsen om hvordan helsetjenestene samhandler om eldre.

Både undersøkelsen om samhandling og denne undersøkelsen viser at det var færre eldre over 80 år som fikk helsetjenester i hjemmet og som var brukere av sykehjem i 2024 enn i 2015.

Samhandlingsundersøkelsen viste også at mange eldre benyttet sykehus der kommunene burde gitt nødvendig helsehjelp.

Det er ikke bærekraftig.

I den undersøkelsen konkluderte vi med at de statlige virkemidlene ikke har fungert godt nok.

Det er heller ikke bærekraftig ikke å planlegge for fremtiden.

Det må de statlige myndighetene gjøre kommunene i stand til å gjøre.

For det er et stort gode at så
mange flere får bli eldre.
Men målet må
også være at vi skal leve godt.

Da må vi ha gode planer
for hvordan vi skal sørge for det.

Takk for oppmerksomheten.